
Вінцэсь Мудроў

...а ці ёсьць гэта
душа ў сабак?..

Тузік і Кузік

Аповед

Прадказаньне, як вядома, справа рызыкаўная. Вось і матухна Пелагея штогоду кажа: «На габрэйскую пасху халадэча, а на нашу – Божая цяплынь». А што маем? Чысты чацьвер падасьпеў, а ў паветры белыя мухі кружляюць, і Тузік з Кузікам – два ўвішныя, невядомай пароды, дварнякі, — ня могуць угрэцца, і сядзяць у сваёй будцы.

Дварнякі вартуюць будматэрыялы – дзесяць кубоў адфугаваных дошак, гару сілікатнай цэгля ды тузін мяхоў з вапнаю. Учора, поруч з будкай, ляжалі таксама лісты дэкаратыўнай фанеры, але зночы цесьляры, што тут завіхаюцца, занесьлі іх у царкву і цяпер безупынна лупяць малаткамі, зьбіваючы «царскія брамы».

Тузік і Кузік яшчэ зусім маладыя псіны. На мінулыя Пакровы іх, гарэзьлівых шчанюкоў, падкінулі ў двор айца Антонія, і матухна Пелагея – жанчына

дарэшты чульлівая, — прытуліла гарэзаў у хлеўчуку, кінуўшы ў кут старую ватоўку і наліўшы ў бляшанку цёплага казінага малака. Завітаўшы наступнага ранку ў хляўчук і пабачыўшы, як руды, з белымі «гамашамі» на пярэдніх лапах, шчанюк тузае за вушы чарнявага, з белай «манішкай» на грудзіне сябрука, матухна Пелагея ахрысьціла аднаго з іх – Тузікам, а другога – Атлантавым. Надта ж падобны быў чарнявы шчанюк з «манішкай» на опернага сьпевака, якога колісь паказвалі па тэлевізіі, і якога матухна любіла за густы бас і мужае аблічча. Айцец Антоні, аднак, з другім імем не пагадзіўся. «Ня варта псінам даваць чалавечых імёнаў», — мовіў, сьпехам перахрысьціўшыся, і прапанаваў назваць шчанюка Кузікам.

На тлустых сьвятарскіх харчах сабакі хуценька расьлі і, што дзіўна, амаль не брахалі. І толькі ад ранку, пачуўшы, як гаспадар спрабуе непракерханы голас, з адчайным дзяўканьнем кідаліся да парогу гаспадаравай хаты. Блазньюкам здавалася, што гаспадара нехта душыць, і ён лемантуе аб дапамозе.

— М-митропол-литу М-минском-му і Сл-луцком-му-у... – зычна цягнуў айцец Антоні, гэтак жа зычна керхаў, і матухна Пелагея, ступіўшы на ганак, дакорліва прамаўляла:

— Ну чаго, чаго ўсхадзіліся?..

У руках матухна несла слоік з малаком, і шчанюкі задаволена віхлялі хвастамі – малако ім смакавала і дзяўкаць такою хвіляю нават самаму зласьліваму сабаку не выпадала.

Тры месяцы гойсалі Тузік і Кузік па двары, а неўзабаве ім знайшлася праца: вартаваць недабудаваную царкву, дакладней, аточаны дашчаным плотам цьвінтар, на якім ляжалі піламатэрыялы ды розны будаўнічы хломазд. Напачатку сабак пасадзілі на даўгія ланцугі, але ў першы ж вечар Тузік з Кузікам так у іх забыталіся, што адзін з ланцугоў давялося пераразаць, а Тузіку яшчэ й прыпякаць ёдам да крыві намуляную лапу. Ад той пары сабакі вартавалі цьвінтар без ланцуга і ставіліся да сваёй працы з усёй адказнасьцю. Вось і мінулай суботай давялося Тузіку хапануць за калашыньне прапара Патрыкеева. Прапар прымачыць у хаце загадчыцы мясцовай крамы і трэці год запар будзе ля хаты лазьню. «Ну што, гвардзейцы віславухія... службу несяце?» – стоена гукнуў Патрыкееў, завітаўшы а дванаццатай гадзіне ночы на цьвінтар. Сабакам такі жарт ня надта спадабаўся. Яны пацягнулі насамі, а ўнюхаўшы агідны пах вермуту, якім быў працяты кадравы вайсковец, пакінулі віхляць хвастамі й наструніліся. «Брус які ўзяць, ці што?» – прамармытаў, заговорваючы крамяныя сабачыя зубы начны госьць, і не паспеў ускінуць на плячук хваёвы брус, як Тузік схапіў яго за калашыньне сьпісаных афіцэрскіх штаноў. Сабакі заліліся брэхам, іх падтрымалі спакрэвічы з усяго пасёлку, і прапар, паўпрыседкам, з мацюгамі на вуснах, пабег упрочкі, галавой адчыніўшы непадатныя весьніцы. Весьніцы дарэчы, на цьвінтары адмысловыя: да іх прыбітыя спружыны, таму яны адчыняюцца з цяжкасьцю. Зрабілі гэта, каб сабакі не давалі рады скочыць на вуліцу. Ды Тузік, з разгону, іх лёгка адчыняе, адно Кузік пару разоў захрасаў у пройме, з прыціснутым між форткай ды шулай хвастом.

А яшчэ Тузік з Кузікам любяць ганяцца за жоўта-блакітнымі «жыгульмі», на якіх езьдзіць даішнік Вазьняк. Міліцыянт штодня прыязджае на абед да маці, старой Вазьнячыхі, і сабакі, яшчэ здаля пабачыўшы міліцэй-

скую «канарэйку», бягуць ёй насустрач, а потым, аж да самай Вазьнячыхінай хаты, зацята брэшуць у выхлапную трубу.

З усімі астатнімі жыхарамі пасёлку сабакі жывуць дружна. Нават з Вазьнячыхіным катом, які часцяком завітвае на цвінтар і грэецца на дошках, пазіраючы на сьвет круглявымі, не раўнуючы, як працяты сонцам агрэст, зіркадламі. Тузік гыркае на ката толькі тады, калі вусаты свавольнік пнецца, на паўсагнутых лапах, дапяць бляшанак, у якія матухна Пелагея налівае малако.

Дзесьці на другім канцы пасёлку гудзе машына. Кузік, чыя галава тырчыць з будкі, прыўзьнімае правае вуха, слухае – ці не Вазьняк гэта едзе? — і салодка, на поўную губу, пазяхае. Звычайна, ад самага ранку, на цвінтар забягае матухна Пелагея. Прыносіць малака, яшчэ якога едзіва... Сёньня ж гаспадыня затрымліваецца, і Кузік раз-пораз наструньвае слых і з нецярплівасьцю пазірае на весьніцы.

Тым часам ляскатаньне малаткоў на імгненьне аціхае, і з царквы выкульваецца каржакаваты дзядзька ў шэрай бейсболцы – брыгадзір цесьляроў.

— Ой, бля-а... — зморана выдыхае брыгадзір і абедзьвюма даланямі абабівае з нагавіцаў шэрае пілавіньне. Потым нахіляе галаву ды лезе рукой за каршэнь – пілавіньне ўбілася і туды.

— Ну, дзе твой... айцец Ануфры? — пытаецца за брыгадзіравай сьпінай чарнявы дзяцюк, таксама абабіваючы нагавіцы і засяроджана міргаючы прыцяршанымі вачыма.

— Антоні... — папраўляе брыгадзір, дастаючы з пакамечанага пачка напаўпустую цыгарэту.

— Калі не прынясе – далібог памру, — гукае чарнявы і, мружачы прыцяршанае вока, цягне руку да брыгадзіравага пачка.

Мужчыны ўдыхаюць пярысты дым, засяроджана сплёўваюць тытунёвыя крыхоткі.

— Цешча ўжо агуркі пасадзіла, а тут такая халадэча. Сабакі, і тыя ня ўгрэюцца, — чарнявы каротка сьвішча, крычыць: — Гэй, харэ спаць! — і Кузік з неахвотаю вылазіць з будкі.

Сьледам за ім на сьвет Божы выбіваецца Тузік і задаволена, узняўшы ўгору хвост і выцягнуўшы наперад лапы, пацягваецца.

— Ну як вам тут, на папоўскіх харчах? — пытаецца чарнявы, і брыгадзір, пусьціўшы струмень шызага дыму, з вясёлым сьмяшком адказвае: — Пасьціцца не прымушае. Зірні на іх – аж поўсьць гарыць.

Тузік і Кузік, праўда, гэтага ня чуюць, бо навыперадкі бягуць да весьніцаў. Весьніцы натужліва рыпаюць, і ў пройме паўстае мажняя постаць айца Антонія.

— Фу! Фу! — загадзя крычыць айцец Антоні, падбіраючы крысо даўгой сьвятарскай апранахі – дварнякі пры стрэчы спрабуюць узбіцца лапамі на калені і, такім чынам, ужо падзерлі айцу спартовыя штаны, а надоечы завэзгалі сьвяточную расу.

— Наце вам... скароміны, — сьвятар кідае ў бокі кавалкі лівернай каўбасы і Тузік з Кузікам кідаюцца да пачастунку.

Дварнякі, падазрона зыркаючы адно на другога – ці не дастаўся каму большы кавалак? — глытаюць пачастунак і бягуць за гаспадаром.

Айцец Антоні прылашчвае кужэлістую бараду, папраўляе зьбітую набакір камілаўку, хрысьціцца на кагадзе ўсталяваны царкоўны крыж.

— Ну, як... усю ноч працавалі?

— Усю! — адказвае брыгадзір, парукаўшыся з айцом Антоніем. — Шкуркай зараз пройдземся – і можна вешаць абразы.

— Малайцы... а я думаў – не пасьпееце, — айцец Антоні паварочваецца да сабак, сувора, як Мікола-ўгоднік, трасе пальцам: — Сядзецц тут... у храм не заходзіць!

Але Тузік з Кузікам і без таго ведаюць – у царкву ім уваход забаронены. А так цікава прабегчыся па сьвежых габлюшках, пашукаць мышэй у цёмных закутках. Дварнякі цягнуць шыі, круцяць насамі, спрабуючы ўнюхаць мышэй, а ўдыхнуўшы драўлянага пылу, разам чхаюць.

— А што... у старавераў, як сабака ў царкву забяжыць, дык яе па новай асьвячаюць? — пытаецца брыгадзір, айцец Антоні штосьці адказвае, але словаў не чуваць з-за шоргату ног.

Тузік з Кузікам пазяхаюць, панылымі вачыма аглядаюць цвінтар. Вятрыска гоніць па сьцяжыне шэры пыл... на кучу сілікатнай цэглы прымасьцілася і тут жа ўзьнялася ў паветра натапыраная варона. Відаць, чагосьці спужалася. Ага! За дошкамі мігнуў кудлаты каціны хвост. Кот падыходзіць да таго месца, дзе ляжала каўбаса, нюхае зямлю і, бязгучна вякнўшы, ускоквае на плот. Вусаты прайдзісьвет ступае па няроўных канцах дошак і Тузік з Кузікам з зайздрасьцю глядзяць на ката, дзівуючыся – як гэта можна хадзіць па такіх тонкіх, ды яшчэ й няроўна абрэзаных дошках.

Хвілінаў пятнаццаць сабакі ляжаць ля царкоўнага парогу – Кузік пры гэтым грызе галінку з шэрымі катахамі – засталася ад Вербніцы, — і прыслухоўваюцца да гулкіх галасоў з царквы.

— Не пераблытайце: «Зьвеставаньне» павесіце на гары, астатнія на доле...

— Не хвалойцеся, не пераблытаем... Як скончым – усё лішняе вынясем, і габлюшкі прыбярэм...

— Я па абедзе жанчын прышло, каб памылі...

— А што, у Бычках усё згарэла? Нічога не ўратавалі?

— Усё! — голас айца Антонія мацнее, і сабакі падхопліваюцца.

На Вербніцу, з-за ліхенькай электраправодкі, у суседніх Бычках згарэла драўляная царква. Таму й вырашылі сустракаць Вялікдзень у недабудаваным храме: на ўсяночную прыйдуць бычкоўцы, а ў малой, перабудаванай з трансфарматарнай будкі капліцы, дзе служыць айцец Антоні, можа зьмясьціцца чалавек дзесяць, ня болей.

— Матухна з кулічамі завіхаецца. Як вызваліцца – прынясе вам падсілкавацца. Толькі ж глядзіце... – айцец Антоні хрысьціцца на атвор уваходных дзьвярэй, — не ў царкве...

— Ну... няўжо ня ведаем! — гамузам азваліся мужчыны, і брыгадзір, закаціўшы вочы, ледзь чутна шапоча: «Зьвеставаньне» – угары, апосталы – на доле».

Па абедзе мужчыны прымасьціліся на лаўжы сухога гальля, што ляжаў за царквой, і прагна, у восем рук, пачалі разьбіраць прынесеныя матухнай Пелагеяй пачастункі. Пачастункі былі посныя, і мужчыны з тае нагоды ўголалі абураліся («Нават сабакам няма чаго кінуць!»), але,

дастаўшы са дна бяздоннай кайстры тры пляшкі гарэлкі, ураз павесялелі.

— Ну, з богам! — выдыхнуў праз пару хвілінаў брыгадзір, куляючы чарку.

У торбе знайшлася толькі адна шклянка, таму пілі па чарзе, піхаючы закарузлыя пальцы ў слоік з кіслай капустай.

Тузік і Кузік сядзелі поруч, шоргалі па траве хвастамі, варушылі ў такт аздакмамі, а ўчуўшы пах гарэлкі ды перакіслай капусты, разам пырхнулі.

— Што, не смакуе? — гукнуў чарнявы маладзён: ён разьліваў гарэлку. — Звычайцеся... з трапезай нашай, — пасля такіх словаў мужчыны стрымана рагатнулі, а маладзён, адкаркоўваючы другую бутэльку, кіўнуў у бок царквы: — Відаць, Бог усё ж такі ёсьць.

— Ёсьць, ды не такі, якім яго малююць, — азваўся на тое брыгадзір і, хукнуўшы ў жменю, глынуў другую чарку.

— Усё гэта жыдоўскія штучкі, — падтрымаў размову трэці мужчына — таксама чарнявы й кучаравы, за што атрымаў мянушку Турак. Турак свойчас скончыў педінстытут, і на ўсе выпадкі жыцця меў уласную думку. — Мы што, славяне, дурней за жыдоў? Ды наш фальклор куды больш красамойны. Казку «Лёгкі хлеб» чыталі? Сапраўдная філасофская прыпавесьць! — Турак глынуў гарэліцы, выцер даланёй вільготныя вусны. — Адно што жыды пісаць маглі, усё гэта занатавалі. А мы, славяне... — выпускнік педінстытуту махнуў рукой і куснуў салёнага гурка.

— Бязбожнік ты, Турак, — убіўся ў размову маладзён, — гарэць табе ў пекле.

Гуркі былі перасьпелыя, і хлопцы гамузам сплюнулі пад ногі семкі.

— Які ж я бязбожнік, калі я перакананы, што Бог ёсьць, і ён валадарыць сьветам. Адно што мадэль боскай сутнасці, якую прапануюць папы... — Турак на хвілю задумаўся, маракуючы — як скончыць фразу, і ў гэты момант з-за царквы выйшлі, несучы ў поліэтыленавых мяхах габлюшкі, дзьве старыя жанчыны.

— Хаця б ад царквы адышлі... п'янтосы няшчасныя! — гукнула адна з кабетаў, цеслі нязлосна мацюкнуліся і трэцюю чарку кулялі моўчкі.

Калі, праз гадзіну, падпітыя мужчыны рушылі да хаты, чарнявы маладзён кінуў Тузіку скарынку хлеба і, не да каго не звяртаючыся, запытаў:

— А ці ёсьць гэта душа ў сабак? — і Тузік, нават не нюхнуўшы па частунку, каротка брахнуў: — Ёсьць!

Адвячоркам нібыта бралася на дождж, на даляглядзе пару разоў раскоціста грымнула, але потым усё суціхла, і ўскудлачаная, срабрыстая з краёў хмара няспешна прыхавалася за Бычкоўскім лесам. Наўзамен ёй над лесам паўстала Мілавіца, і ў паветры пранізьліва запахла таполевымі пупышкамі.

Адну з таполяў, што раслі на цвінтары, учора сьсеклі — надта блізка стаяла ад царквы, а гальлё ды пацурбалкі — па недагляду — склалі тут жа, ля пня. Цяпер вось брыгадзір цесьляроў з чарнявым напарнікам сьпехам цягаюць цурбакі да плоту, выслабаныюць дарогу для хроснага ходу.

— Галіны ў зямлю ўтыкніце, каб дошак не было бачна, — камандуе айцец Антоні, выкопваючы з нетраў сьвятарскіх строяў кішэнны

гадзіннік. Лягнуўшы гадзіннікавым вечкам, бацюхна ўздыхае – час ісьці ў царкву пераапрацаца, а тут яшчэ нічога не гатова.

Тузік з Кузікам круцяцца ля гаспадаровых ног, задаволена віскаюць, а неўзабаве, выхапіўшы з лаўжа даўгія пруты, пачынаюць іх натхнёна шкамутаць.

— Матухна, сабак прыбяры! — гукае айцец Антоні, але матухна ня чуе – у яе сваіх спраў па горла: жанчына махае камусьці рукой, а потым бяжыць да весьніцаў – пераймаць пажарніка, які нясе вогнетушыльнікі.

Праз хвілю, забыўшыся на кудлатых свавольнікаў, бацюхна крычыць штосьці падпітаму электрыку, што ўзьбіўся на слуп, але Тузік з Кузікам яго таксама ня чуюць, бо слых сабачы апанаваў гамзаты лямант, што далятае ад весьніцаў, і свавольнікі, кінуўшы пруты, кідаюцца ў той бок.

— Госпадзі, Ісусе Хрысьце, Сыне Божыю-у... – гамзата пяе дзядок у пацёхканым палітоне, раз-пораз цалуючы картонны абразок, які вісіць на грудзіне.

Людзі, што ўваходзяць на цэвінтар, раз за разам кідаюць дзядку грошы. Тузік тыцкае мокрым носам у шапку з грашыма, дзядок незадаволена сыкае:

— Прэч, паскуда! — і, настроіўшы голас, ізноўку гугнявіць: — Госпадзі, Ісусе-э...

Весьніцы з рышам адчыняюцца, і ў пройме кратаецца старая Вазьнячыха. Трымаючы магутным азадкам фортку, старая перакідвае з рукі на руку вузел з кулічамі, хрысьціцца, і тут жа падхопліваецца, прыціскаючы кулічы да грудзіны.

— Куды лезеце... халера на вас... – Тузік з Кузікам унохалі салокі пах печыва, лезуць лапамі цётцы на грудзіну і старая, усьпёршы кулічы на галаву, нема галосіць: — А людцы ж мае добрыя-а...

— Тузік! Фу! — чуецца з натоўпу і сабакі, пачуўшы родны голас, круцяць ад захаплення ня толькі хвастамі, але й галовамі. Матухна Пелагея з вясёлым дакорам тузае Кузіка за віслае вуха, расчыняе весьніцы.

Сабакі вылятаюць на вуліцу, радасна скачуць вакол гаспадыні. Радасьць іх зразумелая: столькі народу наўкола, і сьветла, як днём, бо на слупу, на якім кагадзе завіхаўся падпіты электрык, запаліўся пражэктар і навывлёт працяў густое, настоенае на паху таполі і велікодных кулічоў, паветра.

Гаспадыня дробненька тупае па сьцяжыне, сюд-туд глядзіць на гадзіннік, махае рукой, заклікаючы гадунцоў не марнаваць часу, ды дзе там! Тузік раскапаў краціную кучку, уважліва нюхае нару, а ягоны сябрук наогул зьнік з вачэй – забег, відаць, у чужы двор, бо непадалёку бразнуў ланцуг, і надрыўна забрахаў чужы сабака.

Матухна ўся зьнервалася, пакуль загнала гадунцоў у хляўчук, а кінуўшы ім два кусы надоечы купленай крывянкі, крутнула засаўку.

— Пасядзіце тут... да раніцы. Ратунку ад вас няма.

Сядзец у цёмным катуху, поруч з курамі, якія сонна квахталі за сьця-

ною, сабакам ніяк не выпадала. Тузік з Кузікам здушана скавыталі, торкалі насы ў дзвярную шчыліну, спрабавалі грызці збуцьвелую шулу, нарэшце, суняліся і, бязгучна брахнуўшы, ляглі на ватоўку – на тое месца, дзе колісь спалі шчанюкамі. Ляжалі з узьнятымі галовамі, зацята глядзелі на зоркі – Тузік на белую, Кузік на чырванаватую, – зоркі цьмяна блішчэлі ў дзвярнай шчыліне, — і голасна ўздыхалі.

На гарышчы поркалася ў струхлелай саломе мыш, гаспадароў кот мякка ступаў па даху, за сьцяною прыспана варушыліся куры, і аднекуль здалёк начны ветрык прыносіў невядомыя і незразумелыя зькі. Там, удалечыні, штосьці няўцямна гуло, мармытала, прыглушана сьпявала; Тузік з Кузікам нюхалі паветра, трэсьлі вушамі – каб лепей чуць і, уадначас, каб адбіцца ад сянных скачок, — пару разоў падхопліваліся на ногі, нарэшце, змораныя, паклалі галовы – Кузік на край ватоўкі, Тузік – на сьпіну свайму сябруку і прыкнулі вочы.

Пад раніцу яны разам ускочылі і падбеглі да дзвярэй. Сабакам выяўна пачуўся гаспадароў голас. Голас абрываўся, згасаў, зноў абуджаўся і клікаў, клікаў да сябе. Як раз гэтым часам у царкве адчынілі ўсе вокны, і сьціснутыя чатырма сьценамі густы бас айца Антонія вырваўся на волю.

«Гаспадар! Яго душаць... тыя сволачы, што сабраліся на цвінтары! Ён кліча на дапамогу!» Відаць, такія думкі апанавалі той хвіляй Тузіка й Кузіка, якія гучна забрахалі, забегалі з канца ў канец па сваёй вязьніцы, і неўзабаве Кузік пачаў рабіць падкоп пад дзвярыма, а Тузік стаў вадзіць лапаю па дзвярнай шчыліне. Сабачы кіпцюр крануў драўляную засаўку – раз, потым другі, — засаўка адышла, і сабакі, наваліўшыся грудзінамі на дзверы, разам выкуліліся на двор.

У царкве было не прадыхнуць, старой Вазьнячысе нават стала млосна ад задухі, і з правага боку – сьцярожка, каб не замінаць службе, — выставілі рамы з вокнаў. Пяюны царкоўнага хору, адчуўшы, што галасы іх пры адчыненых вокнах пацішэлі, засьпявалі на поўныя грудзі.

«И Слове, и Душе, трети соединяемое во ипостасех естество, пресущественне, и пребожественне, в Тя крестихомся-а...

Засьпявалі так зладжана і пранікнёна, што ў айца Антонія нават навярнуліся няпрошаныя сьлёзы; ён скасіў вока на матухну, але тая, як ня дзіўна, глядзела ў іншы бок – на ўваходныя дзверы.

... и Тя благославим во вся веки-и...»

Матухна прыўзнялася на дыбачках, паправіла хустку на галаве, стала прабівацца да выхаду.

Ля дзвярэй, на бабінцы, чынілася штосьці незразумелае. Там брахалі і екаталі сабакі, сіпла ляяліся мужчыны, крычалі жанкі, і ўвесь гэты гармідар пакрываў невымы лямант знадворку:

— А людцы мае добрыя, а што ж гэта робіцца-а?! — Гэта лемантавала старая Вазьнячыха.

Ля ўваходу заскавытаў сабака, хор на імгненьне аціх, і айцец Антоні, зірнуўшы ў бок клірасу, сувора й уладна засьпяваў:

«Прииде Тобою в мир Господь...»

І хор, ужо без ранейшай жарсьці, падхапіў пасхальную песьню.

Пасьля ютрані айцец Антоні доўга сядзеў, зьнясілены й змардаваны, не даючы рады скінуць сьвяточнай рызы. Адзінае, што ён здолеў зрабіць, гэта расчасаць свае пасівелыя валасы – матухна называла іх «пэцаламі», — ды зьняць з грудзіны цяжкі срэбны крыж. У галаве, як ні дзіўна, не было ніякіх думак. Галава зьлёгка кружылася ад бяссонья і стваралася ўражаньне, што цела пазбылося цяжару і пасмай ладаннага дыму паплыло ў паветры.

Праз паўгадзіны фанерныя, дзеля віду навешаныя дзьверы, адчыніліся, і ў пакой зазірнула матухна Пелагея.

— Ну што ты, далібог. Госьці сабраліся, а цябе няма...

— Іду, — выдыхнуў айцец Антоні, але так і застаўся сядзеццё у нерухомаьсьці, неадрыўна пазіраючы на завіток жаўтлявых габлюшак.

— Кузіку лапу пераблі... – матухна глянула на двор і, адказваючы на нечае вітаньне, хуткагаворкай прамовіла: — Сапраўды ўваскрэс!

Айцец Антоні падняўся з крэсла:

— Хто перабіў?

— Сусед... Патрыкееў. Прыйшоў, падпіты, ну і шпурнуў палена.

— Прасілі ж цябе... – плаксіва выдыхнуў айцец Антоні, і матухна незадаволеная адказала: — Загнала... і дзьверы зачыніла... Дык вылезьлі ж...

...Ля дзьвярэй айца Антонія пераняў Кузік. Віскнуўшы, ён лісьлівым катом падбіўся пад ногі і ціха збрахнуў.

— Што, насаволіў? Цяпер лашчыўся?

Айцец Антоні нахіліўся, каб патрэсьці Кузіка за гагавіцу, але нечакана выпрастаўся і пасуравеў з твару. Ад кучы цэгля, скачучы, як спутаны конь, шкандыбаў Тузік. Задняя лапа ягоная была перабітая ў суставе і бездапаможна матлялася ў паветры.

— Што ж ты, братка... – са шкадобай у голасе выдыхнуў сьвятар, прысеўшы над кудлатым гаротнікам, – бег мяне ратаваць? Эхэ-хэ-э...

Тузік глядзеў на гаспадара вільготнымі чорнымі вачыма, якія раптам затуманіліся і сталі падобныя на маціцовыя гузікі.

— У такі дзень... – прашаптаў сьвятар, і твар ягоны зьлёгка прасьвятлеў: на другім канцы вуліцы, гудучы на пад'ёме, азваўся міліцэйскі «жыгуль».

Кузік хацеў, па прыкладу сябра, адчыніць непадатныя весьніцы, але сіл не хапіла, і ён, стаўшы на лапы, прыслухаўся. Да вушэй далятаў толькі голас даішніка.

— Ну што вы, які ветэрынар, калі ў суставе перабітая...

— Вы не хвалойцеся. Шпокну ў вуха – ён нічога й не пачуе... Бяз лапы – якое жыцьцё...

— Ну зразумела ня тут... Адвязу ў лес... У мяне й рыдлёўка ў багажніку...

Праз няшчыльна падагнаныя дошкі было бачна, як гаспадар параўкаўся з Вазьняком, хацеў было ізноў ісьці на цьвінтар, ды тут убачыў ля

сваёй хаты матухну Пелагею. Жонка раскрыліла рукі, ляпнула імі па сьцёгнах. Ну, вядома, жонка сердавала: у хату, на разговіны, прыйшлі госьці – бычкоўскі бацюхна, швагра з жонкаю, сын з нявесткай, а ён ходзіць немаведама дзе... І айцец Антоні, махнуўшы рукой, рушыў сьледам за «жыгулямі».

Пасьля разговінаў айцец Антоні прылёг адпачыць і праспаў да вечару. Абудзіла яго бразганьне посуду на кухні і прытоенае жончынае мармытаньне.

— Розуму ж у сабак зусім няма. Толькі яго пачуюць – кідаюцца, як ашалелыя. Ну і тут кінуліся. Вазьнячыху перапудзілі... заікацца пачала. Ёй жа на ўсяночнай млосна стала, дык вывелі... Сядзела, да сьцяны прытуліўшыся, ды, кажуць, заснула... А тут... гэтыя... брэшучь, у царкву лезучь... Вазьнячыха і загарлала з перапуду, папаўзла ўздоўж сьцяны. Карацей, і сьмех, і грэх... – матухна бразнула талеркамі, уключыла ваду і, зьвяртаючыся да нявесткі, прамовіла: — Бяры ручнік – праціраць будзеш.

Пасьля выпітай чаркі балела галава, зьлёгка нудзіла, і айцец Антоні, пацёршы скроні, выйшаў на падворак.

На двары было цёпла і вільготна. Падсьветленае згасальным сонцам паветра ружавела, дрыжэла ўваччу, а старая таполя, што стаяла пасярод двара і яшчэ ўчора была паньлай і голай, пакрылася зялёным вэлюмам. Айцец Антоні скасіў вока на бокі і соладка, да храбусьценья ў суставах, пацягнуўся: «Любата!» — вырвалася з грудзіны, і водгульлем воклічу сьвятарскай душы стаўся глухі і няўцямы зык. Гэта выў на царкоўным цьвінтары самотны Кузік. Айцец Антоні спахмурнеў, але тут жа страсянуў галавою.

«Што гэта я... пусьціў у душу грахоўную маркоту, калі душа павінна весяліцца», — айцец Антоні падняў угору вочы, перахрысьціўся на ружовыя аблокі, і сэрца ягонае крануў лёгкі халадок — ад адчуваньня, што калісьці, у іншым жыцьці, ён пабачыць жывога Тузіка, і ягоны ўлюбёнец тышнецца яму ў далонь халодным носам, а яшчэ падумаў, што пабачыць родную маці і тую дзяўчыну, якую страшэнна кахаў і з-за якой ледзь ня кінуў семінарыю, і, апанаваны такімі думкамі, прачытаў – ад пачатку да канца — сваю ўлюбёную Восьмую Песьню. Гэта яна гучала ў царкве, калі туды лезьлі кудлатыя недарэкі.

«Всю низложил смерти державу Сын Твой, Дево, Своим воскресением, яко Бог Крепкий совознесе нас и обожи...»